

İCRA DAİRELERİNİN ETKİNLİĞİNİN ARTTIRILMASI MODEL UYGULAMASI ÜZERİNE

Gülcan ZİYTAĞ* - Cemalettin GÜRLER**

Türk Hukuk Sisteminde uygulama itibariyle en çok başvuru alan ve en çok eleştirilen kurum icra – iflas kurumudur. Evcila tarafların, çoğunlukla özel hukuk ilişkilerinden doğan uyuşmazlıkları için müracaat ettiği bu kurum, hukuki yol anlamında pratik olması itibari ile taraflarda, hızlı, ekonomik ve basit şekilde çözüm üretilmesi beklentisini oluşturmaktadır. Yine İcra-iflas hukuku kurumunun özel hukuk ilişkileriyle sınırlı olmaması, kamusal müdahaleyi içeren diğer bir takım icrai işlemleri de (çocuk teslimi, Men-i müdahale, nafaka alacağı vs.) kapsıyor olması, bu alandan gelen talep sahiplerini de aynı beklenti içine sokmaktadır.

İcra – İflas Hukuku toplumun tüm kesimlerini doğrudan etkileyen bir yandan devletin saygınlık ve otoritesinin yanı sıra, bünyesinde taşıdığı yaptırım gücüyle de kamu düzeni ve toplum barışını sağlamaktadır. Zira hakkı bir mahkeme kararı ile hüküm altına alınmış veya ilamsız icraya konu olabilen herhangi bir talebi olan kişi, söz konusu hükmü infaz edilmediğinde veya talebi karşılanmadığında, elinde ki hüküm sadece bir tespit veya öne sürdüğü talep ise statik bir talep olmaktan öteye gidemeyeceğinden; kişinin hukuki güvenlik ilkesine itimadı kalmayacak ve bu durum kamu barışını ve kamusal düzeni doğrudan bozacaktır.

* Hukukçu – Ankara Batı İcra Müd. Yrd.

** Avukat – Öğretim Görevlisi.

Diğer taraftan İcra iflas hukukuna konu olabilecek herhangi bir karar veya talebin sadece haklı veya adil olması da yetmez. Verilen kararların uygulanması veya dermeyan edilen taleplerin karşılanmasında uygulanacak usul hukuku hükümlerinin de adil, etkin, verimli ve hızlı olması gerekir.

Türk icra -iflas hukukunda tüm hak ve alacakların miktar bazında aynı işlemlere tabi tutulması eleştirilerini bertaraf etmek amacıyla; belli bir miktara kadar olan alacakların İcra takibine konu edilmeden arabuluculuk gibi alternatif çözüm yolları ile çözülmesi gibi öneriler ışığında çeşitli sosyal devlet ilkesini göz ardı etmeyen çalışmalar yapılmaktadır.

İcra Dairelerinin etkinliğinin arttırılmasına yönelik olarak icra dairelerinin yeniden inşası amacını içeren ve pilot uygulamasına başlanılan yöntem olan **YENİ İCRA DAİRESİ MODELİ**, İcra – iflas kurumunun en önemli yeniliklerindedir.

Beş Avrupa ülkesinde yapılan inceleme sonunda oluşan ve İspanya, Yunanistan ve Türkiye'nin ortaklığında başlatılan ve icra müdürlüklerinde verilen hizmetin UYAP üzerinden yürütülmesini esas alan bu yeni icra dairesi modelinin incelemesi, geliştirilmesi ve olumlu, olumsuz yönlerinin ortaya konma zamanı gelmiş bulunmaktadır.

İcra – İflas Kurumu, başta İ.İ.K. olmak üzere Borçlar Kanunu, Medeni Kanun, Ticaret Kanunu, Avukatlık Kanunu, Hukuk Muhakemeleri Kanunu, Bankalar Kanunu, İdari Yargılama Usulü Kanunu, Harçlar Kanunu, Damga Vergisi kanunu, Organize Sanayi Bölgeleri Kanununu doğrudan uygulayan ve sayılan alanlarda tam hâkimiyet gerektiren bir alandır.

Adalet Bakanlığı Yeni icra dairesi modeli ile İcra dairelerinde bütünlüğün, hiyerarşik yapının, koordinasyonun, etkinliğin, hızlılık ve görevlerinin makulleştirilmesi, mükemmellik ve ilerlemenin sağlanması, standardizasyon ve homojenizasyon sağlanması şeklinde hedefler olarak ortaya koymuştur.

Yeni İcra Dairesi modelinde, icra dairesi pozisyon haritasında icra dairesi bir müdürün altında organize edilmiştir. Danışma/Kalite Bürosu en az 1 müdür yardımcısı ve kâtip, Dosya/Arşiv en az 1 müdür yardımcısı ve 1 kâtip, Satış Bürosu en az 1 müdür yardımcısı 1 kâtip, Mali İşler bürosu en az 1 müdür yardımcısı, 1 kâtip, Esas/Aile Bürosu 1 müdür 1 müdür yardımcısı 1 kâtip, Haciz Bürosu 1 müdür 1 müdür yardımcısı 1 kâtip ayrıca tüm müdürlüğe bakan 1 mübaşir ve 1 hizmetliden oluşmaktadır.

İcra dairesi müdürünün görev tanımında, icra dairesi yönetimi ile ilgili görevleri gerçekleştirmek, icra dairesinde çalışmanın koordinasyonu ve düzenini

sağlamak, başta İ.İ.K. olmak üzere kendine mevzuatla yüklenmiş görevleri yerine getirmek olduğu belirtilmiştir.

İcra Dairelerinde yeni oluşturulan bürolardan olan Danışma ve Kalite Yönetimi Bürosu; danışma için başvuranlar başta olmak üzere avukatların icra takiplerine yönelik talepleri, dosya taraflarının dilek, öneri ve talepleri ile ilgilenmek ve böylece icra dairesinin hizmet kalitesi yönetimine yönelik faaliyetlerde bulunacaktır.

Dosya Arşiv Satış ve Mali İşler Bürosu; icra dairesi müdürünün denetim gözetim ve talimatlarına uygun olarak başlıkta sayılan ve sorumluluğu altında olan büroların görevlerinin yönetim ve düzenlemesine planlamak, uygulamak ve kontrol etmekle sorumlu büro olup, başında bir müdür bulunacaktır.

Dosya Arşiv Bürosu, ilgili müdür yardımcısının yönetiminde icra dairesi dosyalarının arşivinin doğru şekilde gerçekleştirilmesi, muhabere evrakları, dönen tebligatların, evrakların taranarak sisteme ve fiziki olarak dosyalarına aktarılması ve dosya taraflarının UYAP aracılığıyla gönderdikleri talep ve belgeleri ilgili birimlere aktarmakla sorumludur.

Mali İşlemler Bürosu, ilgili müdür yardımcısı yönetiminde; icra dairesi mali işlemlerinin -para tahsil edilmesi, taraflara ödeme yapılması, harçların tahsili ve maliyeye aktarılması icra dairesi hesaplarının muhasebeleştirilmesi işlemlerinin etkin şekilde yapılmasını sağlar.

Satış Bürosu müdür yardımcısı; taşınır ve taşınmaz hacizli malların satışla ilgili taleplerini incelemek, satış hazırlığını yapmak, satış işlemlerinin en uygun şartlarda yapılması için gerekli tedbirleri almak, elektronik veya fiziki olarak yapılan satışlarda hukukun sınırları içinde kalınması için gerekenleri yapar.

İcra Müdürlüğü Esas / Aile Bürosu; İcra ve iflas hukukuna ilişkin olarak her türlü icrai işlemin başvurusunun kabulü, ön incelemesinin yapılması, özellikle tebligat işlemlerinin tamamlanması, tebligat şerhlerinin düşülmesi ve gerekmesi halinde Aile hukukuna ilişkin icra işlemlerinin yapılmasını sağlar.

İcra Müdürlüğü Haciz bürosu; Esas Aile bürosunun takibin kesinleştirme işlemlerinin tamamlamasından sonra bürosuna gelen haciz taleplerini ve talimatlarını değerlendirmek, haciz yapmak ve muhafaza tedbirleri almak, ve tüm kurum ve kuruluşlarla haciz yazışmalarını yapmaktadır.

İcra Müdürlüğü mübaşir ve hizmetli kadrosunda çalışanlar; bürolar ve mahkemeler arası transferi gerçekleşmesi gereken belge dosya, diğer araç ve gereçlerin en uygun ve en hızlı şekilde aktarımını sağlamaktadır.

Şimdi özetle bahsettiğimiz bu yeni modelin olumlu ve güçlü yanlarına bakacak olursak;

- Yeni icra dairesi modelinde aynı sayıda dosya ile çalışan personelin, klasik icra dairesi modelinde çalışan personel ile dosya bazında verimliliği karşılaştırıldığında; yeni icra dairesi modeli personelinin yaklaşık % 20 oranında daha verimli çalıştığı tespit edilmiştir. (Ancak bu karşılaştırmanın daha sağlıklı yapılabilmesi için biraz daha zamana ihtiyaç duyulmaktadır.)
- Yeni icra dairesi modeli ile uzmanlaşma, karar alma süreçlerinde hızlilik, hata sayısının azalması, talep yığılmasının önüne geçilmesi konularında, klasik icra modelinden çok daha kullanışlıdır. İ.İ.K'nunda icra müdürüne işlem yapması için öngörülen 3 günlük yasal süreye dahi gerek kalmamıştır.
- Uygulanan modelde başta avukat, avukat yardımcıları ve dosya taraflarının adliyedeki icra takiplerine ilişkin mesaipleri en aza inmektedir. Bunun sonucu olarak daha az zamanda daha fazla işin yapılması olarak sağlanmaktadır.
- Sistemin asgari düzeyde fiziki iş ve kırtasiye malzemesi gerektirmesi, hem ekonomik hem de ekolojik özelliğini ön plana çıkarmaktadır.
- Dosya içeriğinin ve uygulamalarının tamamının bir örnek olarak elektronik ortamda bulunması ve merkezi olarak sistemde kayıtlı olması dosya ve evrak kaybı, çalınma veya her türlü hukuka aykırı müdahalenin en aza inmesi sebebiyle önemli bir adımdır. Bu haliyle müdahaleye kapalılık ve fiziki dosyanın tamamen yok olması geri getirilebilirlik açısından müthiş bir avantaj sağlamaktadır. Tüm dosyaların herhangi bir sebeple yok olması halinde dahi çok kısa sürede dairenin yeniden ve eksiksiz işler hale gelmesi mümkündür.
- Çalışan personelin, dosyanın tarafları ile fiziki ilişkisinin en aza inmesi, her türlü suiistimalin engellenmesi açısından önemli bir yenilik olarak karşımıza çıkmaktadır.
- İcra Müdür ve personelinin, parayla olan fiziksel temasının ortadan kalkması hukuka ve ahlaka aykırı ekonomik ilişkileri engelleyen bir yapı oluşturmaktadır.

- Dosyanın taraflarının bir araya gelmemesi sebebiyle dosya tarafları arasındaki husumeti en aza indiren ve oluşabilecek yeni husumetlere mahal vermemesi yine modelin ön plana çıkan başka bir özelliğidir.
- Sistemin manuel olmaktan çıkması, icra dairesi çalışanlarının tüm işlemlerinin, dosya taraflarınca denetlenebilmesine olanak tanımaktadır.
- Sistemin manuel olmaktan çıkmasının bir diğer faydası da çalışanların performansının değerlendirilmesinde, amirlerin subjektif değerlendirmelerinin bertaraf edilmiş olmasıdır.
- İcra Dairesi tarafından yapılan tüm işlemlerin süresi içinde yapılıp yapılmadığı, yapılan işlerin sorumluları ve sonuçları vb durumlarda şeffaflık sağlanması bu sistemin getirdiği avantajlardan bir diğeridir.
- Yeni İcra Dairesi sisteminde şeffaflık, fiziki ilişkinin azalması, verimliliğin artması sebepleri ile İcra Dairesi personelinin iş ve işlemlerinden kaynaklanan şikâyet edilme sayısında ciddi azalmaya yol açmıştır.
- Pilot bölgelerde yapılan uygulamaların UYAP ve üzerinde çalışılan İcra ve İflas Kanununun kodifikasyon sürecinde yol gösterici olacaktır.
- İleride uygulanması düşünülen ve üzerinde çalışılan yetkinin kontrollü olarak avukatlara yahut uzman icra müdürlerine devri aşamasında ,Adalet Bakanlığı ve ilgililerin takip ve kontrolünde ,bu sisteme temel olacak yetkinliğe kavuşmuş olacaktır.
- İcra yoluyla yapılan satışlarda; ihale katılımcısının kısmen elektronik ortamda teklif sunması hukuk dışı müdahaleleri engellemekte iken; satışın tamamen elektronik ortamda yapılacak olması ise tüm bu müdahaleleri minimuma indirecektir.Yeni model bu anlamda gerekli alt yapının oluşmasına daha uygundur.
- **Sistem bu güçlü yanlarının yanında bünyesinde ciddi birkaç zayıflık ve olumsuz etki taşıyacak özellikler de barındırmaktadır.**

Şöyle ki;

- Yeni İcra Daireleri modeli uygulamasında geçici de olsa çok uzun süredir bu sistem içinde faaliyet göstermiş olan tarafların ve İcra Dairesi personelinin adaptasyon sürecinin sancılı geçeceği bir gerçektir. Adaptasyon sürecinin en hızlı ve en az zararlı aşılabilmesi için taraflar ve personelin çeşitli eğitimlerden geçirilmesi ve bu yeni sisteme ilişkin bilgilendirici rehberlerin hazırlanması gerekmektedir.

- Yeni İcra Dairesi modelinde, bireyin yerini sistemin alması, bunun sonucu olarak da uzmanlaşmış büro olarak adlandırılan birimlerin birbirine bağlanması, herhangi bir büroda yaşanacak bir olumsuzluğun diğer bürolar üzerinde domino etkisi yapması muhtemeldir.
- Karl Marks'ın, da üzerinde durduğu; uzmanlaşma ve seri üretimin yabancılaşmaya sebebiyet vermesi gibi bir sonuç bu yeni icra modelinde ortaya çıkabilecek potansiyel olumsuz bir çıktısı olarak görünmektedir. Nitekim bu yöntem, süreç içinde sürekli olarak aynı tip kararların aynı büro personeline verilmesine yol açacaktır. Yine İcra Dairesi personelinin icra dairesinin sadece bir alan içerisinde kalması diğer alanlardan ayrı düşmesi, diğer alanlarda faaliyet gösterenlerin ise bu alandan bihaber olmasına neden olacaktır.
- Yabancılaşmanın engellenmesi İcra Dairesi Personelinin bilgi birikim ve pratiğinin korunması atama dönemlerinde ataması yapılan kişinin icra dairelerinde bir önceki icra dairesindeki uzmanlık alanında çalışmaması yabancılaşmanın engellenmesi için rotasyon uygulamasının gerekliliğini zorunlu kılmaktadır. Ancak Rotasyonun başta müdür ve çalışanların keyfi iradelerinin dışında belli şart ve standartlara bağlanması gereklidir. Pilot uygulamanın yurt sathına yayılması ve genel uygulama halini alması durumunda bu bir zorunluluk halini alacaktır.
- Birden fazla büroyu ilgilendiren taleplerin tek bir talepname ile talep edilmesi halinde; bürolar arası ciddi bir koordinasyon gerekmektedir. Bu koordinasyon uygulamada sağlanamadığında, birden fazla büro tarafından ayrı ayrı verilecek kararlar hem gecikmeye yol açacak hem de talebin belli bir büroda takılıp kalmasına yol açabilecektir. Klasik İcra Dairesi sistematüğünde talepten bir tek müdür veya yardımcısı tarafından karara bağlanması sebebiyle işlem daha hızlı ve daha kolay olmakta idi.
- Manuel işlemlerde; talep üzerine talep eden ile karar mercii olan icra Müdürü arasında fikir alışverişi yapılabilmekte; gerektiğinde talep, talep eden tarafından revize edilebilmekte veyahut talep eden, talebini şifahi olarak da detaylandırabilmekteydi. Ancak yeni icra dairesi modelinde İşlemlerin büyük bir kısmının elektronik ortamda olması talebe ilişkin fikir alışverişini engellemekte; bu durum ise hem karar mercii hem de talep eden açısından kararları yeknesaklaştırmakta ve uzun vadede doktrinsel gelişmeye engel olmaktadır.

Bireyin, kendi ürettiği nesnelerin, emek ürünlerinin boyunduruğu, egemenliği altına girerek kendi sorunlarına, bulunduğu ortama, toplumsal, insansal olana yabancı durumuna gelmesi, emek ürünlerinin bağımsız ve ezici ekonomik bir güç olarak belirmesi. <https://www.google.com/webhp?sourceid=chrome-instant&ion=1&espv=2&ie=UTF-8#q=yabanc%C4%B1la%C5%9Fma%20nedir>

Özetlemek gerekirse mevcut icra sisteminde iyileştirmeyi hedefleyen yeni icra modeli uygulaması, çok güçlü yanlarının olması yanı sıra, bir dizi olumsuzluğu da bünyesinde taşımaktadır. Tüm bunlara rağmen modelin gelişen çağın ihtiyaçlarına cevap arayan bir model olması, onu daha çok tercih edilen bir noktaya koymaktadır. Ancak önemle belirtmek gerekir ki; bu çalışma icra – iflas hukukuna ilişkin yeni reformlarla desteklendiğinde hedeflenen sonuçlara ulaşacaktır.

